

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання Вченої ради
комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
від 16 квітня 2024 року №7

Введено в дію 16 квітня 2024 року
Наказ ректора
Хортицької національної академії
від 16 квітня 2024 року №90/од

ПРОГРАМА

ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ

ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі
спеціальності **016 Спеціальна освіта**

освітньо-наукової програми **Спеціальна освіта**

для вступників на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»,
освітнього рівня «магістр»

Запоріжжя
2024

Укладачі:

Нечипоренко В.В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної освіти;

Позднякова О.Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної освіти;

Турубарова А. В., кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук

Рецензенти:

Засенко В'ячеслав Васильович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, почесний директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України;

Федоренко Світлана Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри логопедії та логопсихології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Розділ I. Зміст програми вступного фахового випробування.....	5
Розділ II. Орієнтовний перелік питань до вступного фахового випробування..	11
Розділ III. Критерії оцінювання компетентностей.....	13
Розділ IV. Список рекомендованої літератури.....	15

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розроблена на основі освітньо-наукової програми «Спеціальна освіта» та навчального плану підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти «Доктор філософії» у галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, а також «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (Постанова Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 р.).

Програма передбачає встановлення фактичного рівня компетентностей кандидатів у здобувачі ступеня доктора філософії за тематикою освітньо-наукової програми Спеціальна освіта; відбір здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здатних успішно її опанувати.

Програма вступного фахового випробування ставить за мету забезпечити єдність вимог щодо змісту та критеріїв оцінювання знань і практичних умінь вступників, визначення рівня узагальнення та систематизації їх знань з вивчених навчальних курсів за програмами магістерської (спеціаліст) підготовки фахівців за спеціальністю 016 Спеціальна освіта. Результати вступного фахового випробування дозволять виявити претендентів на навчання, які мають базові знання, на основі котрих можуть бути сформовані програмні загальні та фахові компетентності, а також результати навчання за освітньо-науковою програмою «Спеціальна освіта» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Основними завданнями програми є окреслення найважливіших проблем спеціальної освіти, закономірностей психічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, розкриття особливостей інклюзивного освітнього середовища; формування практичних вмінь та навичок щодо організації освітнього процесу в інклюзивному класі/групі за допомогою сучасних методик і технологій освіти.

Фахове випробування проводиться у формі усного екзамену дистанційно в режимі відео-конференції із застосуванням конференц-зв'язку Zoom.

Кожний білет вступного іспиту зі спеціальності 016 Спеціальна освіта освітньої програми Спеціальна освіта включає три питання: перше питання з проблем спеціальної педагогіки, друге – присвячене питанням спеціальної психології, третє питання розкриває технології навчання в інклюзивному закладі освіти.

При складанні вступного фахового випробування вступників у ході усної відповіді повинні показати: тісний взаємозв'язок фундаментальних та професійних знань, їх глибоке засвоєння; розуміння сучасного стану розвитку спеціальної освіти в Україні; важливість міжпредметних зв'язків, вміння давати історичну оцінку сучасного стану проблем спеціальної педагогіки та спеціальної психології; необхідність системного комплексного підходу до оволодіння стратегіями взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Критерії оцінювання знань вступників на вступному фаховому випробуванні визначаються за шкалою ЄКТС.

РОЗДІЛ I. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Загальні питання теорії спеціальної педагогіки. Науково-теоретичні основи спеціальної педагогіки

Об'єкт, предмет, мета та завдання спеціальної педагогіки. Основні напрями та поняття спеціальної педагогіки. Міждисциплінарні зв'язки спеціальної педагогіки. Філософія та спеціальна педагогіка. Соціокультурні основи спеціальної освіти. Економічні основи спеціальної освіти. Правові основи спеціальної освіти.

Тема 2. Клінічні, психологічні, лінгвістичні основи спеціальної педагогіки

Зміст та значення клінічних основ спеціальної педагогіки. Розвиток організму дитини. Показники відхилень у розвитку. Абілітація та реабілітація. Принципи та зміст реабілітаційних програм. Проблематика та основні поняття. Діагностика в спеціальній педагогіці. Лінгвістичні і психолінгвістичні одиниці мовлення. Періодизація мовлення. Соціальний аспект мовленнєвого спілкування. Патопсихолінгвістика.

Тема 3. Історія становлення і розвитку спеціальної педагогіки та системи спеціальної освіти на Україні (к. XIX - п. XX ст.)

Еволюція людських відносин. Ставлення до дитини з порушеннями в психофізичному розвитку в Античні часи. Ставлення до дитини з порушеннями в психофізичному розвитку в епоху Середньовіччя та Відродження. Гуманістичність та демократичність поглядів. Розвиток системи спеціальної освіти на Україні. Розвиток системи спеціальних закладів.

Тема 4. Основи дидактики спеціальної педагогіки. Сучасна система спеціальних освітніх послуг

Зміст та принципи спеціальної освіти. Сучасні технології, методи і форми організації спеціальної освіти. Засоби забезпечення корекційно-освітнього процесу в системі спеціальної освіти. Професійна компетентність педагога-дефектолога. Медико-соціальна профілактика і рання комплексна допомога. Медико-соціально-педагогічний патронаж. Дошкільна освіта дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Шкільна освіта дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Професійна освіта та професійна адаптація. Соціально-педагогічна допомога особам з порушеннями психофізичного розвитку.

Тема 5. Спеціальна освіта дітей з труднощами в навчанні

Причини виникнення затримки психічного розвитку. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. Організація та зміст корекційно-розвивального навчання з дітьми із ЗПР.

Тема 6. Освіта осіб з порушеннями інтелектуального розвитку

Причини виникнення розумової відсталості. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Освіта осіб з порушеннями інтелектуального розвитку.

Тема 7. Педагогічна допомога дітям з порушеннями мовленнєвого розвитку

Анатомо-фізіологічні механізми мовлення та основні закономірності його розвитку у дітей. Причини порушення мовлення. Види мовленнєвих порушень. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення. Освіта осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Тема 8. Спеціальна освіта осіб з порушеннями зору

Причини та наслідки порушення зору. Особливості навчання сліпих та зі зниженим зором дітей. Засоби навчання сліпих та зі зниженим зором дітей. Професійне навчання та трудова діяльність осіб з порушенням зору.

Тема 9. Спеціальна освіта при аутизмі

Поняття про синдром раннього дитячого аутизму. Причини та клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей із РДА. Можливості освіти і соціалізації осіб з РДА.

Тема 10. Спеціальна освіта осіб з порушеннями опорно-рухового апарату

Види порушень опорно-рухового апарату. Загальна характеристика ДЦП. Порушення психіки при ДЦП. Корекційна робота при ДЦП.

Тема 11. Педагогічна система освіти осіб із порушеннями слуху

Причини виникнення порушення слуху, діагностика та медична реабілітація. Педагогічна класифікація осіб з порушеннями слуху. Особливості психічного та мовленнєвого розвитку дітей із порушеннями слуху. Система спеціальної освіти дітей з порушенням слуху. Спеціальні технічні засоби. Професійна освіта.

Тема 12. Розвиток та освіта дітей зі складними порушеннями розвитку

Характеристика складних порушень розвитку, їх основні групи. Завдання психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини зі складними порушеннями розвитку. Шляхи і засоби організації спеціальної освіти для осіб із складними порушеннями розвитку.

Тема 13. Спеціальна психологія як наука

Історія становлення спеціальної психології як науки. Предмет, мета, завдання спеціальної психології. Галузі спеціальної психології. Понятійно-категоріальний апарат спеціальної психології. Зв'язок спеціальної психології з іншими науками. Методи вивчення психіки дітей з порушеннями в психофізичному розвитку.

Тема 14. Сутність та класифікація порушень психофізичного розвитку

Причини порушень психофізичного розвитку. Психічний дизонтогенез та його види. Вікова обумовленість дизонтогенезу. Особливості процесу аномального розвитку. Теорія складної структури аномального розвитку Л. Виготського. Вчення про компенсацію.

Тема 15. Теоретичні основи тифлопсихології

Становлення тифлопсихології як самостійної науки. Предмет, мета, завдання тифлопсихології. Основні методологічні принципи

тифлопсихологічних досліджень. Методи вивчення психічних особливостей осіб з порушеннями зору. Поняття про порушення та його структура. Поняття про компенсацію та корекцію в тифлопсихології.

Тема 16. Особливості пізнавальних процесів та формування особистості дітей з глибокими порушеннями зору

Особливості розвитку сприймання, відчуття, просторової орієнтації, мовлення, мислення, уваги, пам'яті, уяви та уявлення дітей з порушеннями зору. Особливості діяльності осіб із порушеннями зору. Особистість та міжособистісні відносини при глибоких порушеннях зору. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери дітей з порушеннями зору.

Тема 17. Теоретичні основи сурдопсихології

Предмет, мета, завдання сурдопсихології. Становлення сурдопсихології як самостійної науки. Методи сурдопсихології. Проблема компенсації глухоти. Закономірності психічного розвитку дітей з порушеннями слуху.

Тема 18. Особливості пізнавальних процесів та формування особистості дітей з порушеннями слуху

Особливості розвитку сприймання, відчуття, мислення, уваги, пам'яті, уяви дітей з порушеннями слуху. Психологічні особливості формування мовлення дітей з порушенням слуху. Розвиток самосвідомості та емоційної сфери дітей з порушеннями слуху. Міжособистісні відносини дітей та підлітків з порушеннями слуху.

Тема 19. Теоретичні основи ортопсихології

Предмет, мета, завдання ортопсихології. Методи ортопсихології. Психологічні особливості людей з порушенням опорно-рухового апарату, залежно від групи інвалідності. Види та характеристика порушень опорно-рухового апарату.

Тема 20. Особливості пізнавальних процесів та формування особистості з церебральним паралічем

Класифікація ДЦП за К. Семеновою. Особливості порушення психіки при ДЦП. Особливості розвитку пізнавальних процесів у дітей із церебральним паралічем. Специфічні особливості структури інтелектуального порушення при ДЦП. Розлади емоційно-вольової сфери у дітей із церебральним паралічем. Структура особистості та риси особистості при ЦП.

Тема 21. Теоретичні основи логопсихології

Історія розвитку логопсихології. Предмет, мета, завдання логопсихології. Основні види мовленнєвих порушень первинного характеру. Розлади мовлення вторинного характеру. Методи логопсихології. Зв'язок логопсихології з іншими науками та галузями психології.

Тема 22. Особливості пізнавальних процесів та формування особистості осіб із тяжкими порушеннями мовлення

Особливості зорового, слухового та тактильного сприйняття у дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Особливості розвитку уваги у дітей з порушеннями мовлення. Специфіка розвитку мовлення у дітей з ТПМ. Особливості розвитку мислення та уяви у дітей з мовленнєвими порушеннями. Специфіка розвитку пам'яті у дітей з ТПМ.

Розвиток особистості при мовленнєвих порушеннях. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери особистості з ТПМ.

Тема 23. Теоретичні основи олігофренопсихології

Історія розвитку олігофренопсихології. Предмет, мета, завдання олігофренопсихології. Методи вивчення психіки дітей з інтелектуальним порушенням. Клінічна картина олігофренії. Класифікація і характеристика різних ступенів інтелектуального порушення.

Тема 24. Особливості пізнавальних процесів та формування особистості дітей з інтелектуальним порушенням

Особливості розвитку сприймання, відчуття, пам'яті, уявлення, мислення, мовлення дітей з інтелектуальним порушенням. Особливості характеру, емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальним порушенням. Розвиток самосвідомості дітей з інтелектуальним порушенням. Особливості оцінки та самооцінки, характеру школярів із інтелектуальним порушенням. Міжособистісні відносини в групі та колективі дітей з інтелектуальним порушенням.

Тема 25. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку

Історія розвитку психологічної допомоги дітям із ЗПР. Причини затримки психічного розвитку у дітей. Клініко-психологічні особливості дітей з затримкою психічного розвитку. Клініко-психологічні характеристики дітей із конституційною формою ЗПР. Клініко-психологічні характеристики дітей із соматогеною формою ЗПР. Клініко-психологічні особливості психогенної форми ЗПР. Клініко-психологічні особливості дітей із ЗПР церебрально-органічного генезу.

Тема 26. Психологія дітей із розладами аутистичного спектра

Історія вивчення аутизму як самостійного порушення розвитку. Предмет, мета, завдання психології дітей із розладами аутистичного спектра. Класифікація розладів аутистичного спектра. Клінічні прояви аутизму, ознаки та симптоми порушення розвитку.

Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей із розладами аутистичного спектра. Особливості розвитку особистості та емоційно-вольової сфери дітей із розладами аутистичного спектра.

Тема 27. Психологія дітей зі складними порушеннями розвитку

Історія розвитку вчення про психологію дітей зі складними порушеннями розвитку. Предмет, мета, завдання психології дітей зі складними порушеннями розвитку. Основні наукові підходи до класифікації складних порушень розвитку.

Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей зі складними порушеннями розвитку. Особливості особистості та емоційно-вольової сфери дітей зі складними порушеннями розвитку.

Тема 28. Інклюзивна освіта: генезис, понятійно-категоріальний апарат, основні принципи, переваги

Вступ до навчальної дисципліни: програма, структура та очікування. Визначення понять «інклюзія», «ексклюзія», «інтеграція», «сегрегація», «мейнстрімінг», «порушення психофізичного розвитку», «особливі освітні

потреби», «інклюзивна освіта» та ін. Базові принципи інклюзивної освіти. Забезпечення рівного доступу дітей до освіти. Основні принципи та функції інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Еволюція ставлення суспільства та держави до осіб з психофізичними порушеннями. Соціальна та медична моделі порушень психофізичного розвитку. Основні принципи інклюзивної освіти. Міжнародні організації, що формують політику в галузі інклюзивної освіти. Досвід реалізації інклюзивної освіти в зарубіжних країнах (США, Італія, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Швеція, Німеччина, Норвегія, Фінляндія тощо).

Тема 29. Міжнародне та національне законодавство у сфері інклюзивної освіти

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Загальна Декларація прав людини. Конвенція про права дитини. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Саламанкська декларація. Дакарські рамки дій. Інчхонська декларація. Приклади з законодавчо-нормативної бази окремих країн. Законодавство України щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на інклюзивну освіту. Конституція України. Закони України. Укази Президента України у сфері інклюзивної освіти. Основні положення постанов Кабінету Міністрів України, що регламентують надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами. Накази Міністерства освіти і науки України щодо організації інклюзивного навчання. Сучасна освітня нормативно-правова база (Положення про ІРЦ, Порядок організації інклюзивного навчання у закладах освіти тощо). Консультативно-методична допомога. Нормативно-правова база з питань вивчення інклюзивної освіти. Поради, методичні рекомендації щодо організації інклюзивного освітнього середовища.

Тема 30. Інклюзивна освіта в Україні. Модернізація освітньої галузі

Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. Розвиток інклюзивної моделі освіти в Україні. Система управління інклюзивною освітою в Україні: вищий рівень управління, центральний рівень управління, місцевий рівень управління, громадські об'єднання, соціоосвітнє партнерство. Розгляд і обговорення окремих найпоширеніших питань у навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Характеристика мережі закладів освіти для дітей з ООП (заклади дошкільної освіти для дітей з ООП, заклади загальної середньої освіти для дітей з ООП, ІРЦ, ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти тощо). Організація і зміст роботи ІРЦ. Завдання ІРЦ. Кадрове забезпечення, документація та оснащення кабінетів ІРЦ. Статус фахівців ІРЦ, їх посадові обов'язки. Етичні вимоги до педагогічних працівників ІРЦ. Документація ІРЦ. Оснащення кабінетів ІРЦ. Сучасні тенденції функціонування закладів освіти з інклюзивними групами/класами. Кадровий потенціал інклюзивної освіти.

Тема 31. Потреби дітей. Переваги інклюзивних програм

Потреби дітей. Чому впровадження інклюзії у закладі освіти може бути неефективним? Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища. Інклюзивні програми – ефективні програми. Переваги інклюзивних програм

для всіх учасників освітнього процесу. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти. Деонтологія інклюзивної освіти. Деонтологія як вчення про проблеми моралі та моральності. Принципи деонтології інклюзивної освіти. Професійний обов'язок та професійна поведінка педагога в інклюзивному класі/групі. Професійна компетентність педагога інклюзивного класу.

Тема 32. Особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами

Основні етапи розвитку дитини. Зовнішні та внутрішні чинники. Порушення розвитку дитини. Діти з особливими освітніми потребами. Категорії дітей з ООП. Технологія використання МКФ (Міжнародна класифікація функціонування) в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини. Соціалізація дитини з ООП.

Тема 33. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Співпраця з батьками

Переваги та труднощі командної взаємодії. Складові ефективної команди. Принципи та завдання ефективної командної роботи. Команда супроводу та її діяльність в умовах закладу освіти з інклюзивними групами/класами. Склад команди. Організація роботи команди. Асистент вчителя, асистент дитини. Налагодження стосунків з педагогами та іншими фахівцями закладу. Обмін конструктивною інформацією. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Батьки – активні учасники шкільної громади. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище. Батьки – як члени команди. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Завдання батьків як членів команди.

Тема 34. Технологія навчання в інклюзивному освітньому середовищі. Технології адаптації освітнього середовища

Технології індивідуалізації освітнього процесу: особистісно-орієнтоване навчання, теорія множинного інтелекту, диференційоване викладання, традиційне інтенсивне навчання, кооперативне навчання, когнітивне навчання, проблемне навчання, проєктне навчання. Технології спільного викладання в інклюзивному класі: спільне викладання. Технології адаптації освітнього середовища. Сутність процесів адаптації, модифікації. Здійснення процесів адаптації та модифікації під час планування освітнього процесу. Адаптація основних компонентів освітнього процесу: фізичне середовище, освітній процес, указівки учителя, навчальні матеріали. Вибір виду адаптації для врахування тих чи інших потреб учнів. Види модифікації. Корекційно-розвиткові програми, їх адаптація та модифікація. Додаткові освітні послуги (психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові заняття, їх види).

Тема 35. Індивідуальна програма розвитку (ІПР) як умова надання якісних освітніх послуг учням з особливими освітніми потребами. Технологія розробки ІПР

Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки ІПР. Співпраця з батьками при розробленні та виконанні ІПР. Аналіз основних компонентів ІПР.

Моніторинг виконання ІІР. Індивідуальний навчальний план. Індивідуальна навчальна програма. Постановка SMART цілей.

Тема 36. Технологія оцінювання результатів інклюзивного навчання

Особливості оцінювання в інклюзивному класі. Функції оцінювання. Методи оцінювання. Організаційні форми оцінювання. Принципи оцінювання. Прийоми оцінювання. Формувальне оцінювання. Спостереження як один з важливих компонентів процесу оцінювання дітей з особливими освітніми потребами. Участь батьків дітей з ООП у процесі оцінювання. Рівні участі батьків у процесі оцінювання прогресу розвитку та навчальних досягнень своїх дітей. Завдання та функції контролю. Об'єкти, види, методи контролю. Портфоліо – інструмент оцінювання навчальних досягнень. Облікове портфоліо вчителя інклюзивного класу початкової школи. Портфоліо учня інклюзивного класу.

Тема 37. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища

Універсальний дизайн у сфері освіти. Принципи універсального дизайну. Особливості застосування універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі. Архітектурна доступність, розумне пристосування. Облаштування просторово-фізичного інклюзивного освітнього середовища для дітей з ООП. Правове забезпечення архітектурної доступності в Україні. Медіатека та ресурсна кімната. Допоміжні технології.

РОЗДІЛ II. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Опишіть сучасні технології, методи і форми організації спеціальної освіти.
2. Розкрийте поняття спеціальної педагогіки як інтегрованої галузі наукового знання про закономірності в розвитку, навчанні й вихованні дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
3. Розкрийте об'єкт, предмет, мету і завдання спеціальної педагогіки як науки.
4. Розкрийте зв'язки спеціальної педагогіки з іншими науками.
5. Охарактеризуйте форми освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
6. Розкрийте основні поняття спеціальної педагогіки та дайте їх коротку характеристику.
7. Надайте загальну характеристику поняття «корекція» як центрального в спеціальній педагогіці.
8. Розкрийте класифікацію порушень психофізичного розвитку.
9. Розкрийте екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку.
10. Розкрийте види порушень психофізичного розвитку дітей.
11. Розкрийте історію становлення спеціальної психології як науки.
12. Розкрийте понятійно-категоріальний апарат та принципи спеціальної психології.
13. Опишіть особливості сприймання та відчуття дітей з порушеннями зору.
14. Виділіть закономірності психічного розвитку дітей з порушеннями слуху.
15. Опишіть особливості мислення дітей з порушеннями слуху.
16. Опишіть особливості емоційно-вольової сфери у дітей із ДЦП.
17. Розкрийте основні види мовленнєвих порушень первинного та вторинного характеру.
18. Розкрийте специфіку розвитку пам'яті у дітей з ТПМ.
19. Розкрийте класифікацію та характеристику різних ступенів інтелектуального порушення.
20. Опишіть особливості мовлення дітей з інтелектуальним порушенням.
21. Розкрийте завдання, сутність та принципи інклюзивної освіти.
22. Проаналізуйте історичне підґрунтя інклюзивної освіти.

23. Розкрийте основні принципи універсального дизайну інклюзивного освітнього середовища.
24. Розкрийте особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.
25. Поясніть як розподіл на людей за поняттями: «інвалідність», «норма» призводить до сегрегації в освіті.
26. Проаналізуйте, яким чином інклюзивна освіта може сприяти забезпеченню освіти для всіх.
27. Порівняйте становлення інклюзивної освіти в зарубіжних країнах (досвід трьох країн на вибір).
28. Обґрунтуйте в чому полягає сутність педагогічного оцінювання учнів з ООП.
29. Опишіть на конкретних прикладах відмінність інклюзії та інтеграції.
30. Розкрийте професійні компетентності вчителя інклюзивного класу.
31. Обґрунтуйте ефективність громадських батьківських організацій у впровадженні інклюзивної освіти.
32. Обґрунтуйте у чому полягає сутність педагогічного оцінювання учнів з ООП.
33. Опишіть основні ознаки та відмінності сегрегації, інтеграції, інклюзії.
34. Розкрийте, яким чином родини та громади можуть брати участь у процесі інклюзивної освіти.
35. Розкрийте, яке значення має приналежність до колективу для дітей з ООП.
36. Розкрийте зміст та принципи деонтології інклюзивної освіти.
37. Наведіть приклади технологій індивідуалізації освітнього процесу.
38. Наведіть приклади видів додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять (послуг) для дітей з ООП.
39. Назвіть закони України, нормативно-правові акти, положення стосовно навчання дітей з ООП.
40. Визначте як Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ) може застосовуватись в інклюзивній освіті.

РОЗДІЛ III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Вступне фахове випробування є формою контролю навчальних досягнень вступника, глибини засвоєння ним програмного матеріалу, логіки та взаємозв'язків між окремими дисциплінами та їхніми розділами, здатності творчо використовувати набуті знання та уміння, сформованості власного ставлення, світоглядної позиції щодо розвитку, навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами.

Загальна оцінка відповіді на екзамені кожного вступника є комплексною, яка враховує всі аспекти його відповіді: теоретичні знання, уміння наводити конкретні практичні приклади згідно навчального плану третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта освітньої програми Спеціальна освіта.

Під час оцінювання успішності вступника на вступному фаховому випробуванні зі спеціальної освіти мають бути враховані наступні критерії:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення матеріалу;
- культура мовлення;
- впевненість, емоційність та аргументованість відповіді;
- використання під час відповіді додаткової інформації;
- уміння аргументувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальну інформацію, робити висновки.

Для визначення ступеня оволодіння вступником навчального матеріалу використовуються наступні рівні досягнень вступників за двохсотбальною шкалою оцінювання.

A (високий рівень) – вступник дає повну відповідь на питання білету; вільно володіє навчальним матеріалом; демонструє глибокі знання з різних розділів програми; логічно та послідовно викладає навчальний матеріал; демонструючи знання отримані як з основної, так і з додаткової літератури; уміє аргументувати свою думку; висловлює власне ставлення до проблем спеціальної освіти дітей з особливими освітніми потребами; демонструє свою світоглядну позицію; проявляє творчий підхід під час розкриття питань. Відповідь вступника на питання характеризується правильністю, обґрунтованістю.

B (достатній рівень) – вступник дає повну відповідь на питання білету; володіє значним обсягом навчального матеріалу, що свідчить про оволодіння ним основною та частково додатковою літературою з курсу; викладає свої думки логічно та послідовно, проте допускає окремі несуттєві неточності; демонструє здатність до аналізу та узагальнення; вміє робити висновки проте має певні труднощі з їх аргументуванням, а тому уникає висловлювання власної позиції; практичні завдання виконує переважно на продуктивно-репродуктивному рівні, демонструючи сформованість практичних умінь та навичок.

C (достатній рівень) – вступник дає фрагментарну відповідь на питання білету; володіє певним обсягом навчального матеріалу на репродуктивному

рівні, що свідчить про оволодіння ним переважно основною літературою з курсу; викладає свої думки логічно та послідовно, проте допускає окремі суттєві помилки та неточності; демонструє часткові уміння аналізу навчального матеріалу, немає достатніх умінь для самостійного узагальнення; має труднощі щодо формулювання висновків та їх аргументування.

D (задовільний рівень) – вступник володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, демонструючи знання отримані лише з основної літератури, допускає суттєві помилки, викладає матеріал непослідовно, демонструє часткові уміння аналізу навчального матеріалу, але має значні труднощі з його узагальненням та формулюванням висновків, не вміє їх аргументувати, не виявляє самостійності думки, власної позиції.

E (задовільний рівень) – вступник володіє навчальним матеріалом частково, допускає суттєві помилки, викладає матеріал непослідовно та нелогічно, не володіє навичками аналізу навчального матеріалу, не вміє його узагальнювати, робити висновків та аргументувати їх. Не висловлює власної думки.

F (низький рівень) – вступник не володіє навчальним матеріалом, відмовляється від відповіді або відповідає не за змістом питань.

Прохідний бал за іспит дорівнює 150 балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати вступник за кожним запитанням білету складає:

- 1 запитання – 35 балів
- 2 запитання – 35 балів
- 3 запитання – 30 балів

Національна шкала	«5» відмінно	«4» добре		«3» задовільно		«2» незадовільно
шкала академії	190–200	182–189	175–181	160–174	150–159	100–149
шкала ЄКТС	A	B	C	D	E	F

Якщо вступник під час вступного фахового випробування набрав від 100-149 балів, то дана кількість балів вважається не достатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до Хортицької національної академії.

Оцінювання рівня знань вступників проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань вступників виводиться за результатами обговорення членами комісії.

РОЗДІЛ IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні проблеми освітньо-реабілітаційного простору: соціальні, педагогічні та психологічні аспекти / за заг. ред. В. В. Нечипоренко, за ред. Н. М. Гордієнко, М. А. Дергач. Запоріжжя : Вид-во Хортиц. нац. акад., 2022. Т. 2. 436 с.
2. Аргіропулос Дімітріс, Тарнавська Наталія. Інклюзивна педагогіка : навчальний посібник для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.
3. Архітектурна доступність шкіл: навч.-метод. посібник / за заг. ред. Л. Ю. Байди, О. В. Красюкової-Еннс; колек. авторів: В. О. Азін, Я. В. Грибальський, Л. Ю. Байда, О. В. Красюкова-Еннс. Київ, 2012. 88 с.
4. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва та ін. Харків : Ранок, 2019. 216 с.
5. Асистент учителя в інклюзивному класі: навч.-метод. посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда; за заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
6. Бондар В. І., Синьов В. М., Тищенко В. В. Освіта дітей з особливостями психофізичного розвитку в Європі, Росії та Україні: порівняльний аналіз. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка*. Кам'янець-Подільський, 2012. С. 15–22.
7. Бондар В. І., Золотоверх В. В., Нечипоренко В. В. Історія олігофренопедагогіки : підручник. 2-ге вид., допов. Запоріжжя : Вид-во Хортиц. нац. навч.-реабілітац. акад., 2020. 407 с.
8. Бондар К. М. Теорія і практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.
9. Бочелюк В. Й., Панов М. С., Позднякова О. Л., Турубарова А. В. Аутологія : навчально-методичний посібник. Запоріжжя : Видавництво КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР, 2023. 324 с.
10. Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями : навчальний посібник. Київ, 2011. 264 с.
11. Войтко В. В. Психолого-педагогічний супровід дітей з вадами зору : методичний посібник. Кропивницький: КЗ «КОПШО імені Василя Сухомлинського», 2017. 80 с.
12. Данілявічюте Є. А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання*. 2013. № 1 (65). С. 2–8.
13. Дичаківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2014. 352 с.
14. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник / авт. : Н. Ярмола, Л. Коваль-

Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.

15. Дятленко Н. М., Софій Н. З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М. Асистент учителя в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : Плетяда, 2015. 172 с.

16. Іванова О., Лебідь М., Брем С., Свет Є. Універсальний дизайн у громаді : простір, предмети, інформація та послуги / заг. ред. О. Іванова. Київ, 2021. 24 с.

17. Карсканова С. В. Спеціальна практична психологія (робота з батьками дітей в інклюзивному класі) : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта». Миколаїв : Видавець Румянцева Г. В., 2022. 160 с.

18. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія : підручник. Київ : Академія, 2020. 224 с.

19. Колупаєва А. А. Методологічні та стратегічні виміри освіти дітей з особливими потребами у контексті освітнього реформування. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018. № 1 (85). С. 7.

20. Колупаєва А. А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посібник / А. А. Колупаєва, Е. А. Данілявічюте, С. В. Литовченко. Київ: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 197 с.

21. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посібник. Київ: Вид. група «АТОПОЛ», 2011. С. 7–43.

22. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: монографія / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.

23. Кушнір Ю. В., Оверчук В. А., Шпортун О. М. Вікова та спеціальна психологія : навчальний посібник. Вінниця : Документ Принт, 2020. 384 с.

24. Мартиненко І. В. Логопсихологія : курс лекцій : навчальний посібник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : ДІА, 2019. 120 с.

25. Мартинчук О. В. Підготовка фахівців у галузі спеціальної освіти: нові підходи. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018. № 1 (85). С. 14–28.

26. Мартинчук О. В. Маруненко І. М., Луцько К. В. Спеціальна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с.

27. Мартинчук О. В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі : монографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 430 с.

28. Матвеева Н. Основи інклюзивної педагогіки зі вступом. Практикум : навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2020. НАІР, 188 с.

29. Миронова С. П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти*

(педагогічні науки): зб. наук. пр. / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори – 2006, 2017. Вип. 9. Т. 2. С. 125–134.

30. Найда Ю. М., Ткаченко Л. М. Соціальна інклюзія. Стандарти громадсько-активної школи: соціальна інклюзія: метод. посібник. Київ: Видавничий дім «Плеяди», 2012. 68 с.

31. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

32. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсного центру: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ, 2018. 318 с.

33. Пахомова Н. Г., Кононова М. М. Спеціальна психологія : навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010105 «Корекційна освіта» / ПНПУ ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2015. 357 с.

34. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / С. П. Миронова. Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.

35. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.

36. Про затвердження перекладу Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.05.2018 № 981. URL: <http://medprosvita.com.ua/nakaz-moz-ukrayini-vid-23-05-2018-981-pro-zatverdzhennya/>.

37. Прохоренко Л. І., Бабяк О. О., Баташева Н. І., Душка А. Л., Недозим І. В., Омельченко І. М., Орлов О. В. Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентнісного підходу : навчально-методичний посібник / за ред. В. В. Засенко, Л. І. Прохоренко. 2020. 435 с.

38. Серeda І. В. Кисличенко В. А. Спеціальна педагогіка з основами спеціальної дидактики : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів з курсу. Частина І. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2020. 164 с.

39. Синьова Є. П., Федоренко С. В. Тифлопедагогіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325 с.

40. Софій Н., Найда Ю. Середовище, що належить дітям : poradnik dla pedagogiv zakladiv doskільної osviti / za zag. red. V. Zasenka. Київ, 2019. 68 с.

41. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник / укл. О. В. Чепка. Умань : Візаві, 2016. 104 с.

42. Стельмах Н. В. Спеціальна педагогіка (порівняльна). Частина 2: Для змішаної форми навчання : навчально-методичний посібник. Миколаїв : Видавець Румянцева Г. В., 2022. 249 с.

43. Тарначенко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посібник. Київ: «А.С.К», 2012.

124 с.

44. Тельна О. А., Маланчій В. О., Дацьо Н. О., Сидорів С. М., Селепій О. Д., Весніна Н. В., Приймак Н. П., Сидорів Л. М. Сходинки інклюзії : науково-практичний посібник для педагогів, студентів та батьків. 2-ге вид., випр. та доп. / за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ, 2019. 156 с.

45. Теорія і практика інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / К. М. Бондар. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.

46. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях : навчальний посібник / За заг. ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. 428 с.

47. Універсальний дизайн у громаді: простір, предмети, інформація та послуги / О. Іванова, М. Лебідь, С. Брем, Є. Свет; заг. ред. О. Іванова. Київ, 2021. 24 с.

48. Чеботарьова О. В., Коваль Л. В., Данілавичюте Е. А. Дитина із церебральним паралічем. Харків : Ранок, Кенгуру, 2018. 40 с.

49. Чепка О. В. Теорія спеціальної освіти : навчально-методичний посібник. Умань : Візаві, 2017. 124 с.

50. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

51. Шевцов А. Ортопедагогіка та ортопсихологія – десять років системного розвитку. *Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології» 18 березня 2021 р. / за ред. М. Шеремет, А. Шевцова, А. Заплатинської. Київ : Альянт, 2021. 279 с. С. 258–262.

52. Шевцов А. Г., Синьов В. М. Сучасні питання методології системи наук про спеціальну освіту. *Вища освіта України*. 2021. Вип. 80. С. 63–71.

53. Школа для кожного: посібник / Л. Ю. Байда. К., 2015. 60 с.

54. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: метод. посібник / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»; уклад. С. Єфімова. Київ: Видавничий дім «Плеяди», 2012. 152 с.